

Tjener globaliseringen de fattige?

*Om sammenhengen mellom
utenlandske investeringer og
utvikling i u-land*

Av Morten Nordskog

Framtiden i våre henders forskningsinstitutt
I samarbeid med Forum for Utvikling og Miljø

FORORD

Framtiden i våre henders utredningsprogram har til formål å beskrive hvilke hindre en bærekraftig utvikling møter, og å frambringe løsninger. Vi utgir årlig 10 – 12 rapporter av denne typen.

Denne rapporten belyser et meget aktuelt tema: Kan utenlandske direkteinvesteringer bidra til fattigdomsreduksjon i u-land? Rapporten er utgitt i samarbeid med ForUM (Forum for utvikling og miljø), arbeidsgruppa for WTO.

Oslo 18.11.99

Tor Traasdahl
Ansvarlig redaktør

INNHold

FORORD	1
INNHold	3
SAMMENDRAG	4
INNLEDNING	6
FORMÅL OG METODE	7
<i>Valg av enheter</i>	7
<i>Valg av avhengig og uavhengige variabler</i>	8
Human Development Index	8
UDI per innbygger	9
Politisk institusjonelle forhold	9
<i>Metode og data</i>	10
STRUKTUR	10
TEORI	11
<i>Teorier om transnasjonale selskaper</i>	11
<i>Politisk institusjonelle forhold</i>	12
MENNESKELIG UTVIKLING OG UTENLANDSKE DIREKTEINVESTERINGER 14	
FATTIGDOMSUTVIKLING I U-LAND	14
INVESTERINGER TIL U-LAND	15
<i>Regionvis fordeling</i>	16
<i>UDI i de enkelte landene</i>	18
HVORFOR FÅR FATTIGERE LAND FÅ INVESTERINGER?	19
REGRESJONSANALYSEN	20
<i>Metodologiske forklaringer</i>	21
CASESTUDIER	25
ARGENTINA - ØKNING I UDI, ØKNING I HDI	25
<i>Nasjonale politiske forhold</i>	26
<i>Konklusjon</i>	27
ELFENBENSKYSTEN - LITE UDI, STAGNASJON I HDI	28
<i>Nasjonale politiske forhold</i>	29
<i>Konklusjon</i>	30
KONKLUSJON	31
APPENDIKS	32
LITTERATURLISTE	33

Rapporten er godkjent av framtiden i våre henders forskningsinstitutt (FIFI).
Ansvarlig redaktør Tor Traasdahl.

Noen andre funn i korte trekk:

- på 90-tallet har bare 34% av de totale UDI i verden gått til u-landene
- likevel har den gjennomsnittlige årlige veksten i UDI vært høyest i disse
- høyt utviklingsnivå (høy HDI-verdi) og/eller ekspanderende økonomi tiltrekker UDI
- målt i volum mottar Asia (Kina) mest UDI, Afrika (Zimbabwe) minst
- per innbygger mottar Latin Amerika (Argentina) mest UDI, Afrika (Zimbabwe) marginaliseres
- UDIs andel av og betydning for nasjonaløkonomien varierer, både mellom og innad i regioner, og mellom land på ulike utviklingsnivå

kortsiktige hensyn (Evans 1995). En grunnleggende mekanisme for å ivareta økonomisk styring er demokratiet. Gjennom frie valg, konkurranse mellom partier og ytringsfrihet kan statlig atferd kontrolleres, og sørger for mekanismer som fremmer ressursfordeling og hemmer maktmisbruk, også i forhold til TNS-aktivitet.

Dermed eksponeres et mer komplekst bilde på u-lands muligheter til fattigdomsreduksjon. Ved å inkludere (politiske) institusjonelle variabler, kan et forsøk på å avdekke u-landenes mulighet til å redusere fattigdom dermed kontrollere for, og *komplementere* rene økonomiske forklaringer. Det er dermed nødvendigvis ingen motsetning i å gjennomføre liberaløkonomisk politikk på den ene siden, og samtidig styre den formen/utviklingen denne politikken får. I tillegg kan internasjonale institusjoner som Verdensbanken (VB) og det internasjonale pengefondet (IMF) også påvirke u-landenes utviklingsforløp. På mange måter setter disse rammevilkårene for nasjonal utvikling (ved å gi lån og garantier) og legger dermed et internasjonalt strukturelt press på nasjonalstatenes valg av utviklingsstrategier (Hveem 1996). I tillegg vil det internasjonale systemet kunne legge føringer på de samme strategier. Medlemslandene i verdens handelsorganisasjon (WTO) fastsetter det internasjonale regelverket for blant annet handel med jordbruksvarer, noe som sterkt påvirker nasjonale utviklingsmuligheter i mange u-land (Hveem 1996). Til tross for at internasjonale institusjoners påvirkning kan være signifikante, utelater vi dem til fordel for nasjonale forhold.

HDI, 1997	BNP p.i., 1997 ¹²
30 Sør-Korea	3 Sør-Korea
39 Argentina	1 Argentina
44 Polen	-16 Brasil
45 Costa Rica	18 Polen
67 Thailand	16 Costa Rica
68 Romania	13 Romania
77 Filippinene	-7 Thailand
79 Brasil	-27 Elfenbenskysten
98 Kina	-16 Zimbabwe
105 Indonesia	-11 Indonesia
130 Zimbabwe	16 Filippinene
146 Nigeria	6 Kina
154 Elfenbenskysten	15 Nigeria

Fra vårt utvalg er Filippinene og Brasil gode eksempler på at tilnærmet lik HDI-verdi kan ha forskjellig inntektsnivå. I 1997 hadde Filippinene en HDI-verdi på 740 og Brasil 739. Likevel er inntektsforskjellene per innbygger enorme. Mens Filippinene bare hadde et inntektsnivå per innbygger i 1997 på 652 US\$, hadde Brasil 2,107 US\$, over tre ganger så mye!

Også med hensyn til politisk styreform og endringer i nasjonal fattigdomsutvikling, finner vårt resultat støtte i tidligere forskning som er gjort på liknende områder. Sørensen (1991) har gjort studier av flere politiske regimer og nasjonal utvikling, og har funnet at det ikke kan påvises en systematisk forskjell mellom politisk styreform når det gjelder å skape utvikling. Som for vårt utvalg synes det å spille liten rolle om statene har hatt et autoritært eller demokratisk styresett.

¹² Tallet indikerer BNP-rangering – HDI-rangering. Et positivt tall betyr at HDI-rangeringen er bedre enn BNP-rangeringen, et negativt det motsatte.

LITTERATURLISTE

- Dahl, Robert (1971): *Polyarchy, Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Dicken, Peter (1998): *Global shift. Transforming the world economy*. 3rd Edition. London: Paul Chapman Publishing
- Dunning, J.H (1993): *The globalization of business*. London: Routledge
- Evans, Peter (1995): *Embedded Autonomy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Hellevik, Ottar (1991): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hirst, Paul og Grahame Thompson (1996): *Globalization in Question*. Cambridge/Oxford: Polity Press/Blackwell Publishers Ltd.
- Hveem, Helge (1996): *Makt og velferd i det globale samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hveem, Helge og Kristen Nordhaug (red.)(kommer): *Coping with complex adjustment. A comparative study of six developing countries facing demands for economic liberalisation and environmental protection* (tentativ). Oslo: UiO, SUM.
- Jenkins, R. (1987): *Transnational Corporations and Uneven Development: The Internationalization of Capital and the Third World*. New York: Methuen.
- Korten, David C. (1995): *When corporations rule the world*. London: Earthscan.
- Press Freedom 1999* (1999, august 17) [online]. - URL: <http://www.freedomhouse.org/>
- Sachs, Jeffrey og Andrew Warner (1995): "Economic Reform and the Process of Global Integration". Brookings Papers on Economic Activity. Brookings Institute.
- Sindzingre, Alice og Bernard Conte (kommer): "Reforms as a Domestic and International Process. Liberalisation and Industry in Cote d'Ivoire", i Hveem og Nordhaug (red.): *Coping with complex adjustment. A comparative study of six developing countries facing demands for economic liberalisation and environmental protection* (tentativ). Oslo: UiO, SUM.
- Sørensen, Georg (1991): *Democracy, Dictatorship and Development*. London: Macmillan.
- Tussie, Diana med Fernando Tuozzo (kommer): "Shooting for reform: The interplay of external and domestic constraints in Argentina", i Hveem og Nordhaug (red.): *Coping with complex adjustment. A comparative study of six developing countries facing demands for economic liberalisation and environmental protection* (tentativ). Oslo: UiO, SUM.
- UNCTAD (1999): *World Investment Report. Foreign direct investments and the challenge of development*. New York/Geneve: United Nations Publications.

UNCTAD (1998): *World Investment Report. Trends and Determinants*. New York/Geneve: United Nations Publications.

UNCTAD (1995): *World Investment Report. Transnational corporations and competitiveness*. New York/Geneve: United Nations Publications.

UNDP (1999): *Human Development Report*. New York/Oxford: Oxford University Press.

WBG (1999): The World Bank Group Countries: Argentina. (1999, oktober 17) [online]. - URL: <http://www.worldbank.org/>

Østerud, Øyvind m.fl. (1997): *Statsvitenskapelig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østerud, Øyvind (1991): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.